

[Automatisk tekstet av Autotekst med NB Whisper. Kan inneholde feil.]

[SIV OLTEDAL]

Velkommen til denne podkasten om systemteorier i sosialt arbeid.

Dette temaet dreier seg om hva vi legger merke til, og hvordan verden ser ut når vi ser den i et systemperspektiv.

Og vi er altså Siv Oltedal, Ayan Handulle og Heidi Lie Eriksen.

Vi arbeider sammen på Universitetet i Stavanger og underviser og forsker innenfor fagfeltet sosialt arbeid.

Hvordan ser verden ut i et systemperspektiv, Ayan?

[AYAN HANDULLE]

Vi ser ulike helheter og sammenhenger i en kompleks og sammensatt verden, f.eks.: Den familien vi tilhører, utgjør et system, og vi, vår familie, ser på verden utenfor på vår måte.

Kommer en fra en arbeiderfamilie, snakker vi kanskje om hvordan få penger til å strekke til, og det er viktig når ungdommen skal velge utdanning og yrke, at de utdanner seg til å arbeide og ikke blir arbeidsløse.

[HEIDI LIE ERIKSEN]

Og hvor vi kommer fra, og hva vi har med oss, er én side av familien.

Men en annen innfallsvinkel kan jo være å se at vi har ulike roller som utgjør ulike rettigheter og plikter.

En forelder har f.eks. plikt til å ta seg av barna sine, og foreldrene har i en del situasjoner rett til å bestemme over barna òg.

I en slik helhet eller et sånt system har vi ofte en arbeidsdeling, sånn at vi sammen skal få utført oppgaven som å være medlem av en familie går ut på.

[AYAN HANDULLE]

Sosialarbeideren vil jobbe for at menneskene skal kunne mestre livene sine i de sammenhenger eller systemer de er en del av. Bare det å forstå hvordan vi er en del av systemer, hvordan dette henger sammen, vil hjelpe den enkelte til å oppleve mestring.

Det er en hjelp i å kunne snakke om situasjonen og det som foregår.

Dette er sentralt innen teoriretningen i sosialt arbeid, som dreier seg om systemteori.

Sosialarbeidere jobber altså med enkeltmennesker og familier og mennesker i en større samfunnsmessig sammenheng, for at de skal kunne mestre livssituasjonene de er i.

[HEIDI LIE ERIKSEN]

Selve ordet system er jo et sentralt begrep innen systemteorien, det ligger jo i ordet.

Men hva er et system?

[SIV OLTEDAL]

Et viktig kjennetegn ved et system er at det har grenser omkring seg, slik at det vanligvis foregår mer kommunikasjon innenfor systemet enn på tvers av systemgrensene med de som er utenfor.

Vi kan identifisere normer eller hva som er verdifullt i et system.

Sosiologen Niklas Luhmann snakker om at i et system er man opptatt av hva man vil oppnå, og hva man vil unngå i ulike system, slik som at man i politikken vil oppnå makt og unngå avmakt.

I helsevesenet som system er det en verdi å fremme helse og unngå uhelse, i skolen dreier det seg om å lære noe, og i familien kan en si at det er å fremme kjærighet og omsorg som en verdi.

Vi i sosial- og velferdssystemet vil hjelpe og unngå det vi kan kalle ikke-hjelp.

[AYAN HANDULLE]

Systemteorien er opptatt av at det kan være vanskelig å skape kontakt og samarbeid på tvers av system når hvert system har sin interne kommunikasjon.

Da kan det bli særlig utfordrende å skape kommunikasjon på tvers av system, slik som kommunikasjon mellom skole og familie.

[HEIDI LIE ERIKSEN]

Men kan vi ikke forsøke å være enda mer konkrete, sånn som for eksempel, altså hva er det systemteorien kan bidra med i arbeid med familier?

La oss ta følgende eksempel.

Hva skjer i en systemteoretisk forståelse når to voksne går fra å være et par til å bli en familie?

[SIV OLTEDAL]

Vi har altså her med to system som begge har sin egen grense.

I et par er det to medlemmer, og i familien er det tre medlemmer eller flere.

Det er forskjell på hvordan mennesker som enkeltdeler i et system forholder seg til hverandre i et to-pars-system, enn i en familie på tre.

Når system endrer seg på denne måten, må enkeltdeler i det gamle systemet flytte på seg og får andre roller når de skal inkludere barn i det nye systemet.

I ett system kan de avtale at den enkelte får bestemme over fritiden sin, og de trenger ikke å kontakte den andre for å gjøre avtaler og gå ut med venner, når de er et par.

I familie som system må alltid noen være til stede på fritiden hjemme og passe på og ha omsorg for barnet.

Det ble da en familiesak hvordan de voksne bruker fritiden, de må alltid forsikre seg om at barnet blir passet på, og det å ha barn medfører restriksjoner på de voksnes frihet.

[AYAN HANDULLE]

Ja, noe nytt kommer inn i systemet, så må de som er der fra før flytte på seg.

Det er sentralt i systemteorien å si at alt henger sammen med alt.

Men det er ikke bare sosialarbeidere som snakker om systemteori.

[HEIDI LIE ERIKSEN]

Systemteorier har vi innen mange fag, som tekniske fag, datafag, biologi og innen samfunnsvitenskapen mer generelt.

Jeg skal introdusere et vanskelig ord som brukes innenfor ulike fag.

Og det er kybernetikk, som kan defineres som studiet av selvregulerende system.

Det er altså karakteristisk for disse systemene at de på ulike måter forsøker å opprettholde seg sjøl.

[AYAN HANDULLE]

Dette gjelder jo også for familiesystemene.

De bruker mye krefter på å holde familien sammen, få dem til å bli en lykkelig familie og unngå f.eks.

skilsmisser.

Men litt mer om kybernetikk.

Jeg har forstått det slik at vi kan skille mellom første- og andre ordens kybernetikk?

Hva dreier det seg om?

[HEIDI LIE ERIKSEN]

Førsteordens kybernetikk går ut på at systemer kan beskrives uavhengig av den som observerer det, sånn som å beskrive hva det er som skjer med en datamaskin, f.eks.

Innen andreordens kybernetikk forstås det observerte systemet som avhengig av den som observerer det.

I sosialt arbeid så er det nettopp dette andreordens kybernetikk som gjelder, og vi må som del av det observerende system ta stilling til hvordan vi vet det vi vet.

Når en sosialarbeider er på besøk hos familien og skal gi tilbakemeldinger, feedback kan dette også kalles da, vil en kunne si at jeg ser at mor er den som setter fram maten og passer på at barna blir lyttet til, og så kan jeg fortolke dette som at mor har den mest omfattende omsorgsrollen i denne familien.

Faren kan da protestere og komme med andre opplysninger, og da kan det utvikle seg en konflikt om situasjonsforståelsen.

Og sånn kan vi holde fram med å samtale fram og tilbake om hva det er som egentlig skjer.

[SIV OLTEDAL]

Et menneske sier noe, og en annen svarer på dette.

Altså, måten de snakker sammen kan føre til at systemet forandrer seg.

Som at det blir utvikla store konflikter, slik at det forandrer seg så mye at det blir skilsmisse i en familie.

Eller det kan føre til at en roer seg ned, og at en opprettholder systemet slik som det er.

[AYAN HANDULLE]

Ifølge systemteorien er kommunikasjon det sentrale i hvordan vi har kontakt med hverandre.

Vi opprettholder og forandrer systemet gjennom kommunikasjon.

En som er opptatt av hvordan alt henger sammen med alt, er Urie Bronfenbrenner.

Han har identifisert ulike systemer: En gruppe mennesker som mikrosystem, og omgivelser som makrosystem.

Han beskriver det som mesosystem når ulike mikrosystem kommuniserer med hverandre.

Slik som forholdet mellom hjem og skole.

[HEIDI LIE ERIKSEN]

Som et avsluttende spørsmål kan vi bevege oss mot et samfunnsnivå og spørre hvilken oppfatning får man av samfunnet når vi tar på oss systembrillene?

[SIV OLTEDAL]

En er harmoniorientert, og en kan tenke at den beste løsning overlever i kampen for tilværelsen.

En kan si det slik at det er mest vanlig at systemet opprettholder seg selv, og en vil slik gjennom systemteorien legge merke til det stabile og konservative i et samfunn.

Det skal mer arbeid til for å forandre noe, enn å bare la noe være slik som det er.

Lærdommen fra systemteorien er at når en vil arbeide for eksempel med samfunnsarbeid for å forbedre miljøet på skolen eller i nabolag, så er det klokt å gå ut ifra at de fleste tenker at den måten en selv gjør det på, eller den løsningen en kom fram til, er totalt sett den beste.

En må være tålmodig og se etter små steg, i det en vurderer som rett retning. Og å tenke at det koster mennesket og samfunnet mye å forandre seg.

[HEIDI LIE ERIKSEN]

Altså, mennesket ser det som et viktig mål å klare hverdagen, mestre, og å skape harmoniske system sammen med andre.

Og med det tenker jeg at vi får si takk til de som har lyttet på denne episoden om systemteorier i sosialt arbeid.